

forum for
natur og friluftsliv i
Sogn og Fjordane

NVE
nve@nve.no

Leikanger 23.02.2017

Innspel til vilkårsrevisjon Aurlandsvassdraget gjeldande landskap- og friluftslivinteresser, fisk/fiske og naturmangfold (072.z), NVE saksnummer 201400584. RevID 502. Gjeldande konsesjoner i vassdraget 251, 464 frå 1969, 1975.

1. Energimeldinga varslar auka innsats og raskare handsaming av krav om revisjon av konsesjonsvilkår. Både Aurland kommune, Elveeigarlaget, Sogn Villaksråd, Sognefjorden Vel og Nordfjella og Fjellheimen Villreinnemd støttar revisjon av konsesjonsvilkåra i Aurlandsvassdraget.
2. Revisjonsrapporten plasserer Aurlandsvassdraget i kategori 1.1 (Høy prioritet). Det er difor lagt til grunn: «Vassdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst». Vassforvaltingsplanen for Sogn og Fjordane støtter denne prioriteringa.¹
3. Vassdragsreguleringslova § 10 nr. 3, og punkt 1 under «Betingelser» i Kgl. res. 26. september 1969, avgrensar revisjonen til «vilkårene» og at saka gjeld «alminnelig revisjon». Føremålet med revisjon av konsesjonsvilkåra er etter førearbeida «en modernisering eller ajourføring av konsesjonsvilkårene».² I samband med retningslinjene frå 2012 presisterte OED og KLD at føremålet er **a.** «miljøforbedringer i regulerte vassdrag», **b.** «å modernisere gamle vilkår». **c.** «balansen mellom miljøforbedringer og hensynet til kraftproduksjon».³ Det vert rekna som sentralt at revisjon av konsesjonsvilkår er grunngjeve med miljøomsyn. Energimyndighetene vil også kunne visa til andre omsyn ved val av tiltak, til dømes: «forsyningsikkerhet, flomsikkerhet, verdiskaping og klima».⁴

1

Sjå Regjeringa si godkjenning av vassforvaltingsplan for Sogn og Fjordane (2016):
<https://www.regjeringen.no/contentassets/c85fcdd2d78f4e01948e687e52a30937/vassregion-sogn-og-fjordane-for-planperioden-2016-2021-326512.pdf>

2

Sjå Ot. prp. nr. 50 (1991-92), s. 46.

3

Sjå fellesbrev frå Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet, 24. januar 2014: «Vannforvaltningsplaner i vassdrag med kraftproduksjon – nasjonale føringer».
https://www.regjeringen.no/contentassets/1237c447b7c14ee8a0400f4d62c7f9d9/vannforvaltningsplaner_i_vassdrag_med_kraftproduksjon_nasjonale_foringer.pdf

4

Sjå fellesbrevet frå OED og KLD, 24. januar 2014.
FNF Sogn og Fjordane, Sognefjordvegen 40, 6863 Leikanger. Tel.: 480 20 532

Forslag til endringer og tillegg i konsesjonsvilkåra må difor stå i sakleg samanheng med verknader av utbygginga/ reguleringa og vera proporsjonale. Reguleringshøgde, til dømes, vert rekna som del av konsesjonen og ikkje konsesjonsvilkåra. Kraftlinjeframføring, til dømes, fell også utanfor konsesjonsomgrepet. Vassdragsreguleringslova §§ 10-12 gjev eit oversyn over kva vilkår på generelt grunnlag som kan fastsetjast i konsesjonen.

4. Aurlandsvassdraget er plassert i kategori 1.1 (Høy prioritet). I fellesbrev frå OED og KLD, 24. januar 2014, vert det uttalt: «*Tiltak som vannslipp/magasinrestriksjoner legges derfor som utgangspunkt bare til grunn for miljømål i de høyt prioriterte vassdragene (1.1)*».
5. I samband med krav om revisjon av konsesjonsvilkår vil NVE i kommenteringsfasen be kraftutbyggjaren vurdere eventuelle nye O/U-prosjekt.⁵ Vi bør oppmode om at det ikkje vert gjennomført nye overføringar som medfører nye natur- og landskapsinngrep, grip inn i områder som er definert som «sammenhengende naturområder med urørt preg», viktige naturtypar, områder som har ein viktig økologisk funksjon (td. Nordfjella villreinområde) eller har ulemper for friluftslivet. Vi oppmodar om optimalisering av eksisterande vasskraftproduksjonsinfrastruktur om dette er mogleg, som kompensasjon for eventuelle produksjonstap i samband med revisjon av konsesjonsvilkår. E-Co Energi presenterte i 2011 moglege O/U-prosjekt for Aurlandsvassdraget.⁶ E-CO har tidlegare uttalt seg positiv til: «NVE har gitt føringer om at konsesjons- og vilkråsrevisjonsprosesser bør koordineres, slik at nye kraftverk, opprustings- og utvidelsestiltak og endringer i vilkårene kan sees i sammenheng. E-CO er positivt innstilt til koordinering av disse to prosessene».⁷
6. Dersom det vert opna for revisjonsprosess har NVE som praksis at standardvilkår skal innførast. Miljødirektoratet set fram krav om standardvilkår for naturforvaltning. Grunngevinga for innføringa av standardvilkår om naturforvaltning er: «*Det gir mulighet til å pålegge regulanten miljøtiltak uten konsekvenser for energiproduksjon*». Ein kan pålegga aktuelle tiltak som utsetting av fisk og utlegging av rogn, fiskepassajer/-trapper, sperregitter foran tappetunnel og utløp frå tunnelar.
7. Ørnulf Hodne var svært sentral for å ivareta «Aurlandsdalen», og har grundig kjennskap til arbeidet mot utbyggingsprosessen. I DNTs årbok (1983) skriv Hodne om «Aurlandsdalen», ss. 106-123: «*Hva de færreste visste, var at Stortingets industrikomité tross alt hadde hatt et våkent øye for opposisjonens argumenter og til vernetanken, at slaget slett ikke var tapt. Det gikk an å føre arbeidet videre på Stortingsflertallets premisser, både når det gjaldt vei- og kraftlinjetrasé, plassering av steintipper m.m.*», og: «*Etter de fremlagte planer er hele Aurlandsdalen mellom utløpet av Nesbøvann og til Vassbygdi skånet for byggverk av enhver art, bortsett fra det lille parti som er synlig av vei og linje ved Berdalen*». Slik het det, og på dette grunnlaget ble det etter hvert etablert

5

Stortinget avviste til dømes overføringa av Vindalselva til Viddalsmagasinet (Aurlandsvassdraget, Aurland I-kraftverket) grunna at dette ville påverke verneverdiane i Flåmselvi, jf. Innst. S. nr. 289 (2008-2009): <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2008-2009/inns-200809-289/2/>

6

Sjå innlegg frå Alf Inge Berget i Vannforeningen, «Mer kraft og miljø i Aurlandsvassdraget» i 2011: http://vannforeningen.no/wp-content/uploads/2015/06/2011_831311.pdf

7

Sjå s.8 i «Overvåkning og tiltak: Aurlandselva 2011-2015»: <http://www.e-co.no/filestore/Aurlandselva-Overvaking-tiltak-2011-2015.pdf>

et konstruktivt samarbeid mellom partene, som også Oslo Lysverker ble trukket inn i. Utgangspunktet var at dalen burde skånes mest mulig. I 1975 førte det til at planene for siste fase av kraftprosjektet (Aurland 3) ble endret i vernevennlig retning av et enstemmig storting, som her langt på vei imøtekom forslagene til siv. Ing. Allan Jebsen, den såkalte Jebsen-planen. I hovedtrekk betydde det at Grønadalen ble spart for kraftstasjon og anleggsvei, at flere mindre nedslagsfelt og større vann unngikk regulering, deriblant det vakre Omnsvann mellom Finse og Geiteryggen. Aurlandselva ble garantert en minstevannføring ved Øvstebø på 2,5 kubikkmeter i sekundet i perioden 1/7-15/9. en plan for terskelbygging ved Øyestølsvann, Aurdalsvann og Nesbøvann og på egnede steder i elvefart, bidro også til å minske skadevirkningene. Bak dette resultatet, som gjodre de pessimistiske spådommene til skamme, sto myndighetene, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) og utbyggeren sel sammen med Aurland kommune, Statens naturvernråd, Norges Naturvernforbund, DNT, Bergen Turlag og mange arbeidsvillige enkeltpersoner. Et lite stykke Norgeshistorie var blitt skrevet. På grunn av de sterke nasjonale verneverdier i Aurlandsdalen var man kommet til et kompromiss som avverget en katastrofe».

Vilkår som er til gunst for friluftslivet og som vart forhandla fram ved fastsetjing av konsesjonen bør sikrast at vert vidareført ved eventuell revisjon, slik at desse ikkje vert annullerte. Modernisering av innhaldet i dei kan vera aktuelt. Auka sommarvassføring vil styrke landskapsoppleving for friluftslivet.

8. Punkt 5 under «Betingelser» har med «Veier, broer og kaier, som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av almenheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse». Tilsvarende vilkår bør sikrast ved eventuell revisjon av vilkåra.
9. Punkt 9-13 og 16 under «Betingelser» det bør sikrast at pliktart som regulanten har ansvaret for vert vidareført, slik at det ikkje vert annullert ved innføring av standardvilkår.
10. Punkt 18 under «Betingelser»: «Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkningar av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkningar for tredjemann, fastsette de endringer i reglement som finnes nødvendige». Denne «nødbestemmelsen» saman med punkt 26 bør ivareta ved revisjon.
11. Det bør undersøkast om punkt 22 i «Betingelser» er oppfylt. Tilsvarende punkt 12 i Kgl. res. 25. juli 1975.
12. Punkt 6 i manøvreringsreglementet i konsesjonen, Kgl. res. 26. september 1969, gjev ein heimel til å ta opp manøvreringsreglementet dersom vassleppet «medfører skadelige virkningar av omfang for almene interesser», og «Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg». I praksis er dette ein utvida heimel i høve vassdragsreguleringslova § 10 nr. 3, då vassdragsreguleringslova avgrensar denne retten til regulanten. Dette vilkåret i manøvreringsreglementet bør ikkje endrast, då det gjev ein «nødparagraf» for å fremja krav om miljøforbetringar mellom revisjonstidspunkt.
13. I rapporten «Vilkårssetting for friluftsliv i vassdragskonsesjoner» (NINA, 1989) var prosessen i samband med Aurlandsvassdraget tema. Om utbygginga i Aurlandsvassdraget skriv NINA: «Foruten minstevannføringer og spesielle manøvreringsreglement for forskjellige deler av Aurlandsvassdraget, har DNT fått kompensasjon gjennom sin hytte, Kongshelleren. Utgiftene i forbindelse med en omlegging av rutenettet i øvre deler av Aurlandsdalen, som på grunn av veien og linjeføringen ble vesentlig endret, er dekket av utbygger. Utbygger, Oslo Lysverker hadde et utstrakt samarbeid med Natur og landskapsavdelingen i NVE, og det var videre engasjert landskapsarkitekt for å arbeide med landskapspleietiltakene underveis. Ca. 200 millioner kroner ble brukt på oppryddingen etter anleggsarbeidet i Aurlandsvassdraget (Sogn Dagblad 10.8.1985)».⁸ På s. 22 i den same rapporten vert det skrive: «Det er særlig hensyn i planleggingen som

har ført til at den nedre del av Aurlandsdalen ble spart for visuelle inngrep. Det ble bygd vei i tunnel. Denne veien ble først brukt til anleggsvirksomhet, og er senere blitt fylkesvei med forbindelse til Hallingdal (sommer). Veien er synlig fra turstien et lite parti nær Berdalen. Elva har redusert vannføring, menn ellers ikke synlige inngrep i denne delen av dalen». Vidare, s.22, skriv dei: «Lang anleggsperiode har ført til at mange foreløpige løsninger er blitt permanente. Stor vekt på landskapspleie, en del av løsningene er omdiskuterte (millionhaugen/Steinbergdalen)».

14. I fellesbrev frå OED og KLD, 24. januar 2014, er departementa kritiske til «landskap/friluftsliv» som sjølvstendig argument: «*Friluftsliv og landskap er ikke alene en tilstrekkelig begrunnelse for å foreslå minstevannføring/ magasinrestriksjoner ved miljømålfastsettelsen. Forbedring av økologien i vannstrengen er hovedformålet med vannforskriften. Vassdrag som er gitt høy prioritet (1.1) kun på bakgrunn av landskap/friluftsliv, bør derfor ikke få miljømål som forutsetter vannslipp*».⁹ Spørsmålet er om det likevel vil kunne finnast situasjonar der vassføring kan grunnjevast med landskap og friluftsliv, og som vil vera innanfor føremålet med vilkårsrevisjon. I denne saka vil det kunne vera samanfall med landskap/ friluftsliv og miljøomsyn. I tillegg vil grunngeving for vilkår fastsett ved konsesjonsgjeving også vera relevante omsyn i høve landskap/ friluftsliv.
15. NVE og Miljødirektoratet viser i revisjonsrapporten til at det er eit stort potensial for «*miljøforbedringer av hensyn til landskap og viktige områder for reiseliv og friluftsliv*» i Aurlandsdalen. I ei revisjonssak vert spørsmålet ikkje tilstanden før utbygging, men kva miljøverknader som utbygginga har ført til og som eventuelt kan betrast eller gjerast betre. Vilråra som vert føreslått må stå i sakleg relevans til påverknaden frå utbygginga/reguleringa. Vilkår som er relevant av naturmangfaldmessig grunngeving vil også kunne ha relevans for landskap og friluftsliv, td. betring av vassføringsregime i vassdraget. Men også oppryddingsarbeid, dersom opprydding ikkje har vore tilstrekkeleg i samband med vasskraftutbygginga, jf. punkt 22 i «Betingelser», Kgl. res. 26. september 1969 og punkt 12 i Kgl. res. 25. juli 1975. Sjølv om departementa, 24. januar 2014, sterkt argumenterer for landskap/friluftsliv ikkje har vekt som sjølvstendig argument, så vil det i denne saken vera eit samanfall mellom betring av økologien i vassdraget og argument knytta til landskap/ friluftsliv.
16. Aurlandsdalen vert marknadsført som «dalen over alle dalar» og som «Noregs Grand Canyon». DNT Oslo og Omegn har t-merka rute og har hytter i området. Ein bør difor høyre med DNT Oslo og Omegn om det føreligg spesifikke tema gjeldande friluftslivinteressene knytta til kraftutbygginga som bør følgjast opp ved revisjon av konsesjonsvilkår. Vi kan her nemne bidrag til betra informasjon om og sikring av turstien i Aurlandsdalen. Kompensasjon for tap av friluftsverdier.
17. Utbygginga av Aurlandsvassdraget inngjekk også i eit NVE leia FoU-prosjekt med etterundersøkingar, og der ein undersøkte verknader av utbygging for samfunn, friluftsliv, landskap og natur, jf. sluttrapport med 2 bind 1993 (Faugli et al.).
18. Glover og Kraabøl (2017) viser at det har vorte forsøkt ulike alternativ for å auka vassstemperaturen i Vassbygdvatn, men at dette ikkje har gjeve merkbare endringar. Dei viser til at det føreligg særavtale mellom Statnett og E-Co gjeldande Aurland 1, som kan påverke handlingsrommet for vilkårssetting, s. 7: «*Dette problemet er vanskelig å avbøte fordi Aurland I er ett av få store vannkraftverk som har særavtale med Statnett for å sørge for korttidsregulering av det nordiske kraftnettet. Kraftverket må derfor starte opp og gi*

Sjå rapporten «Vilkårssetting for friluftsliv i vassdragskonsesjonssaker» (Morten W Melby og Ingun Raastad, NINA 1989, utredningsrapport 007). <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/Utredding/007.pdf>

⁹ Sjå s. 2 til slutt i avsnittet «Nasjonale føringer for fastsettelse av miljømål for planperioden 2015-2021», fellesbrev OED og KLD, 24. januar 2014. https://www.regjeringen.no/contentassets/1237c447b7c14ee8a0400f4d62c7f9d9/vannforvaltningsplaner_i_vassdrag_med_kraftproduksjon_nasjonale_foringer.pdf

fullproduksjon ved noen få minutters forvarsel fra Statnett. Det er derfor ikke mulig å innføre strenge begrensninger i hvordan Aurland 1 bruker magasinert vann uten at denne særavtalen endres».

19. Glover og Kraabøl (2017) foreslår sju tiltak til utgreiing i samband med revisjon av Aurlandsvassdraget. Hovudsakleg gjeld desse vurderingstiltaka forslag som kan betre vassmiljø i Aurlandsvassdraget. Eitt av dei sju tiltaka gjeld å vurdera tiltak som kan begrensa ferdsel i fjellområder i nærleiken av kalvingsområder og trekk for villrein både vinter og sommar. Dersom dette er eit tiltak som skal vurderast bør både friluftsliv- og jaktinteresser inkluderast i prosessen. Vi støttar opp om dei nemnde sju krava, særskilt å få betra dei produksjonsbegrensande faktorane for anadrom fisk, laks og sjøaure. Kunnskapen om kva som skal til finst. Vi viser og til konkrete tiltak skissert av Aurland Elveeigarlag og Sogn Villaksråd og støttar at desse vert tekne med i revisjonen og i nye vilkår. Miljødesign og miljøtilpasset vassføring står sterkt i høve vassforskrifta og kunnskapen på områda er gode og veldokumentert.
20. Lokal økologisk kunnskap skal leggest til grunn for alle avbøtande tiltak som gjennomførast i samband med ein eventuell revisjonsprosess, og lokale natur- og friluftslivsorganisasjonar, samt lokalbefolkning, skal sikrast medverknad i samsvar med Vannforskriften.
21. Vi støtter og opp under revisjonskrav og fagleg grunngjeving frå Nordfjella og Fjellheimen Villreinemnd. Villrein er ein norsk ansvarsart, der Nordfjella inngår som nasjonalt villreinområde og ligg i ein av dei to Europeiske villreinregionene. Villrein kom for første gang inn på den globale raudlista med status som sårbar grunna ein tilbakegang på omlag 40% dei siste 21-27 åra.
22. Viser til Eirik Bjørkhaug sitt innlegg knytt til vilkårsrevisjoner og vanndirektivet og påminning om at vilkårsrevisjoner inkluderer meir enn berre vassmiljø. Biologisk mangfald som vert påverka av vasskraftutbygginger er inkludert og ein terrestriske art som villrein, (<https://www.tekna.no/kursarkiv/vannkraft-og-vilkarsrevisjoner-33585/?token=%7b847cbf75-5bc9-e411-80d4-005056a366de%7d#kursprogram>).

FNF sender innspel i samarbeid med Sogn og Fjordane Turlag ved Naturvernutvalet, på vegne av Aurland Turlag og SFT regionalt turlag, og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane.

Med venleg helsing
Elisabeth Dahle
FNF koordinator

Aurland Turlag / Sogn og Fjordane Turlag
Ron Overdevest, leiar Naturvernutvalet

Sogn og Fjordane Turlag

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Marit Vøien Nes, leiar
Erik Solheim, rådgjevar

